

milan
kundera
ayrılık
valsii

11. BASKI
Çeviri: ŞİRİN ETİK

♥ can
modern

MILAN KUNDERA

AYRILIK
VALSİ

Can Modern

Ayrılık Valsi, Milan Kundera

Çeviri: Şirin Etik

Valčik na rozloučenou

© 1973, Milan Kundera

© 1988, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1988

11. basım: Kasım 2023, İstanbul

Bu kitabın 11. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Melis Oflas

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Emin Petek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak resmi: © Milan Kundera

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul
Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-6159-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MILAN KUNDERA

AYRILIK
VALSİ

ROMAN

Çeviri

Şirin Etik

♥can

Milan Kundera'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ayrılık Valsi, 1988

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, 1988

Şaka, 1990

Saptırılmış Vasiyetler, 1994

Jacques ile Efendisi, 1994

Yavaşlık, 1995

Kimlik, 1998

Bilmemek, 2001

Gülünesi Aşklar, 2002

Ölümsüzlük, 2002

Roman Sanatı, 2002

Bir Buluşma, 2010

Kayıtsızlık Şenliği, 2015

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği, 2015

Yaşam Başka Yerde, 2015

MILAN KUNDERA, 1929'da Brno, Bohemya'da, bugünkü Çekoslovakya'da doğdu. Burjuva bir ailede yetişti. Saygın bir müzikolog babası Ludvík Kundera aynı zamanda Brno Üniversitesi rektörüydü. Kundera müzikolojinin yanı sıra Prag'daki Charles Üniversitesi'nde sinema, edebiyat ve estetik eğitimi aldı. 1948'de dönemin pek çok entelektüel gibi büyük bir heyecanla komünist partiye katıldı. 1950'de bireyci eğilimleri nedeniyle partiden ihraç edildi ancak 1956'dan sonra partiye yeniden katıldı. 1958-1968 yılları arasında yazdığı öykülerden oluşan *Gülünesi Aşklar*'la ünlendi. 1967'de Stalinizmi ele aldığı ilk romanı *Şaka'yı* yayımladı. Bunun ardından sırasıyla *Yaşam Başka Yerde* (1969), *Ayrılık Valsi* (1972) ve *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı* (1979) geldi. 21 Ağustos 1968'deki Sovyet işgalinden sonra, başarısızlıkla sonuçlanan Prag Baharı'nın sivri isimlerinden biri olarak ülkesindeki konumunu kaybetti ve kitaplarının basımı yasaklandı. 1975'te Fransa'ya göç etmesine izin verildi, 1979'ta Çek vatandaşlığından çıkarıldı. Kalıcı olarak Fransa'ya yerleştikten sonra Fransızca yazmaya başladı. Hatta 1980'lerde, önceki eserlerinin Fransızca çevirilerini gözden geçirme işini üstlendi. 1981'de Fransız vatandaşı oldu. En çok satan romanı *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* (1984) sinemaya uyarlandı. 1986'da *Roman Sanatı'nı* yayımladı, onu *Ölümsüzlük* (1990), *Saptırılmış Vasiyetler* (1993), *Yavaşlık* (1995), *Kimlik* (1998), *Bilmemek* (2000), *Perde* (2005) ve *Kayıtsızlık Şenliği* (2014) kitapları takip etti. Eserleri kırktan fazla dilen çevrildi. Kundera, 2023'te Paris'te öldü.

ŞİRİN ETİK, İzmir'de doğdu. Lisans eğitimini Fransız ve İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında Hacettepe Üniversitesi'nde tamamladı. Sorbonne-Paris IV Üniversitesi'ndeki yüksek lisans süresince çeviri sorunları ve dilbilim üzerine çalıştı. İstanbul'da yaşıyor, kitap editörlüğü ve çeviri yapmaya devam ediyor.

François Kérel'e

BİRİNCİ GÜN

1

Sonbahar başlıyor, ağaçlar sarıya, kıızıla, kahverengiye dönüyor; güzel vadisinin içindeki küçük kaplıca kasabası alevlerle sarılmış gibi. Kemerlerin altında kadınlar gelip gidiyor, su pınarlarına eğiliyorlar. Çocuk sahibi olmak isteyip olamayan kadınlar bunlar, kaplıcanın sularında doğurganlık bulmayı umuyorlar.

Erkekler sayıca çok daha az olsa da yine de görmek mümkün, çünkü söylenene göre, doğurganlık konusundaki meziyetlerinin yanı sıra, bu sular kalbe de iyi geliyor. Her halükârda burada dokuz kadına bir erkek düşüyor ve bu durum kısırlık için şifa bulmaya gelen kadınların havuzuna bakan bekâr, genç hemşireyi çileden çıkarıyor!

Burası Ruzena'nın doğduğu yer, annesi ve babası hâlâ burada. Günün birinde bu kasabadan, bu korkunç kadın kalabalığından kaçıp kurtulabilecek mi?

Bugün pazartesi ve mesai sona ermek üzere. Çarşıya sarması, yatağa yatırması, yüzlerini silip kurulaması gereken birkaç şişman kadın daha var ve bunları yaparken gülümsemesi lazım.

Biri etine dolgun, kırk yaşlarında, öteki daha genç ve zayıf iki meslektaş, "Ee, telefon edecek misin?" diye soruyorlar Ruzena'ya.

"Neden etmeyeyim?" diyor Ruzena.

“Hadi o zaman! Korkma!” diye karşılık veriyor kırklarındaki kadın ve onu hemşirelerin dolapları, masaları ve telefonlarının bulunduğu soyunma kabinlerinin arkasına götürüyor.

“Onu evinden aramalısın,” diyor zayıf hemşire muzipçe, üçü de kıkırdıyor.

“Tiyatronun numarasını biliyorum,” diyor Ruzena, kahkahalar dinince.

2

Berbat bir konuşma yaşandı. Adam telefonda Ruzena'nın sesini duyar duymaz dehşete kapıldı.

Kadınlar onu ezelden beri korkuturdu fakat hiçbir kadın buna inanmaz, bunun sadece flörtöz bir şaka olduğunu düşünürdü.

“Nasılsın?” diye sordu.

“Pek iyi değil,” diye yanıt verdi Ruzena.

“Neyin var?”

“Seninle konuşmam gerek,” dedi dokunaklı bir tonla.

Adamın yıllardır korkuyla beklediği o dokunaklı tondu bu.

“Nedir o?” diye sordu boğuk bir sesle.

“Kesinlikle seninle konuşmam gerek,” diye tekrarladı Ruzena.

“Ne oluyor?”

“İkimizi ilgilendiren bir şey.”

Adeta dili tutulmuştu. Bir an sonra yineledi: “Ne oluyor?”

“Altı hafta gecikti.”

Adam kendine hâkim olmak için büyük bir çaba sarf ederek, “Muhtemelen bir şey yok. Böyle şeyler sıra olur, bir anlama gelmez.”

“Hayır, bu kez öyle değil.”

“Mümkün değil. Kesinlikle mümkün değil. En azından, benden kaynaklı bir durum olamaz.”

Ruzena sinirlendi. “Beni ne sanıyorsun sen!”

Onu gücendirmekten korkmuştu, çünkü birdenbire her şeyden korkmuştu: “Hayır, niyetim seni incitmek değil, bu çok saçma, niye seni incitmek isteyeyim ki, sadece böyle bir şeyin olamayacağını söylüyorum, korkmana gerek yok, çünkü bu kesinlikle imkânsız, fizyolojik açıdan imkânsız.”

“Bu durumda konuşmak anlamsız,” dedi Ruzena daha da sinirlenerek. “Rahatsız ettiğim için kusura bakma.”

Telefonu kapatacağından korktu. “Hayır, ne münasebet. Beni aramakla iyi ettin! Sana memnuniyetle yardımcı olacağım, elbette. Her şey halledilebilir.”

“Halledilebilir derken ne demek istiyorsun?”

Kendini rahatsız hissetti. Söylemek istediği şeyi telaffuz etmeye cesaret edemedi: “Ee... şey... halledilebilir.”

“Ne demeye çalıştığını biliyorum fakat hiç ümitlenme! Unut bunu. Hayatımı mahvetmek zorunda kalsam bile böyle bir şey yapmayacağım.”

Adam tekrar dehşete düştü, ama bu kez çekinerek de olsa saldırıya geçti: “Madem konuşmamı istemiyorsun, öyleyse beni neden aradın? Benimle görüşmek mi istiyorsun yoksa zaten kararını verdin mi?”

“Seninle görüşmek istiyorum.”

“Seni görmeye geleceğim.”

“Ne zaman?”

“Haber vereceğim.”

“Peki.”

“Görüşürüz o halde.”

“Görüşürüz.”

Adam telefonu kapadı ve orkestrasının bulunduğu küçük salona döndü.

“Beyler, prova bitti. Bugün daha fazla devam edemeyeceğim,” dedi.

3

Ahizeyi yerine koyunca öfkeden kıpkırmızı oldu. Klima'nın haberi karşılama biçimi onu kırmıştı. Zaten bir süredir ona kırgındı.

İki ay önce tanışmışlardı; ünlü trompetçinin orkestrasıyla beraber kaplıcada sahne aldığı bir akşamda. Konserin ardından, Ruzena'nın da davetli olduğu bir parti düzenlenmişti. Trompetçi herkesin arasından onu gözüne kestirmiş ve geceyi onunla geçirmişti.

O zamandan bu yana da herhangi bir yaşam belirtisi göstermemişti. Ruzena ona selamlarını iletmiş iki kart göndermişti fakat adam hiç yanıt vermemişti. Bir keresinde başkentteyken tiyatroya telefon etmiş ama Klima'nın grubuyla provada olduğunu öğrenmişti. Telefona cevap veren adam adını sormuş, sonra da gidip Klima'ya haber vereceğini söylemişti. Birkaç dakika sonra döndüğündeyse provanın bittiğini, trompetçininse gittiğini bildirmişti. Klima'nın onu başından savmak için yalan söyleyip söylemediğini merak etmiş ve zaten o sırada bile hamile olduğundan korktuğu için daha da çok içermişti.

“Bunun fizyolojik açıdan imkânsız olduğunu iddia ediyor! Harika, fizyolojik açıdan imkânsız! Çocuk dünyaya geldiğinde ne diyecek acaba!”

İki iş arkadaşı onu içtenlikle onaylıyordu. Ertesi sabah, buhar içindeki salonda arkadaşlarına, ünlü adamla geçirdiği eşsiz geceyi anlattığında, trompetçi derhal hepsinin ortak malına dönüşmüştü. Hayaleti, hemşirelerin girip çıktıkları odada onlara eşlik ediyordu; adı geçtiğinde, yakından tanıdıkları biriymiş gibi kıkır kıkır

gülmelerine yol açıyordu. Ruzena'nın hamile olduğunu öğrendiklerinde de tuhaf bir keyifle doldular, çünkü şimdi hemşirenin rahminin derinliklerinde, fiziksel olarak da onlarlaydı.

Kırklarındaki kadın hafifçe Ruzena'nın omzuna vurdu: "Hadi kızım, sakinleş hadi! Sana bir şey getirdim." Sonra da epey buruşuk ve kirli bir dergi çıkardı: "Bak!"

Üçü de, dudaklarının önünde bir mikrofonla sahne de duran genç, güzel bir esmerin fotoğrafına baktı.

Ruzena bu birkaç santimetrekafe üzerinde kaderini çözmeye çalıştı.

"Bu kadar genç olduğumu bilmiyordum," dedi endişeyle.

"Hadi ama!" dedi kırklarındaki kadın gülümseyerek. "Bu fotoğraf on yıllık. İkisi de aynı yaşta. O kadın senin rakibin olamaz!"

4

Klima, Ruzena'yla yaptığı telefon görüşmesi sırasında bu korkunç haberi uzun süredir beklediğini hatırladı. Elbette, Ruzena'yı o vahim gecede hamile bıraktığını düşünmek için hiçbir makul gerekçesi yoktu (aksine, haksız yere suçlandırıldığından emindi), ama yıllardır, Ruzena'yı tanımadan çok önceden beri böyle bir haber bekliyordu.

Kendisine âşik bir sarışın, onu evliliğe zorlamak için hamile numarası yapmayı düşündüğünde yirmi bir yaşındaydı. Mide kramplarına ve en sonunda hastalanmasına yol açan katlanılmaz haftalardı bunlar.

O zamandan beri, hamileliğin her an, her yerde indirilebilecek bir darbe, paratonerin olmadığı, telefonda dokunaklı bir sesle bildirilen bir darbe olduğunu biliyor-

du (evet, o feci haberi sarışın da ona önce telefonda vermişti). Yirmi birinde deneyimlediği bu olay daha sonra kadınlara her daim bir endişeyle (ve yine de büyük bir şevkle) yaklaşmasına, her aşk buluşmasından sonra feci sonuçlardan korkmasına yol açmıştı. Hastalıklı ihtiyatlılığının böyle bir felaket olasılığını yüzde birin binde birine düşürdüğünü düşünse de, bu binde bir bile onu korkutmayı başarıyordu.

Bir keresinde, boş bir akşamın cazibesine kapılarak iki aydır görmediği genç bir kadını aradı. Kadın onun sesini tanıyınca, “Tanrım, sensin!” diye haykırdı. “Dört gözle telefonunu bekliyordum! Beni aramana o kadar ihtiyacım vardı ki!” dedi. Bunu öyle ısrarla, öyle dokunaklı söyledi ki Klima’nın yüreğine o tanıdık endişe saplandı ve o korkunç ânın geldiğini hissetti. Gerçekle mümkün olduğu kadar çabuk yüzleşmek istediği için de saldırıya geçti: “Peki, bunu neden böyle trajik bir tonda söylüyorsun?”

“Dün annem öldü,” diye yanıtladı genç kadın. O da korktuğu talihsizlikten günün birinde kurtulamayacağını bilmesine rağmen rahatladı.

5

“Pekâlâ yeter. Bu da ne demek oluyor?” dedi baterist, Klima nihayet kendine geldi. Etrafındaki müzisyenlerin endişeli yüzlerine baktı ve onlara başına gelenleri anlattı. Adamlar enstrümanlarını yere bırakıp tavsiyeleleriyle ona yardımcı olmak istediler.

İlk tavsiye radikaldi: On sekiz yaşındaki gitarist, az önce gruplarının kurucusuna ve trompetçisine telefon eden bu tür kadınların sertçe def edilmesi gerektiğini söyledi. “Ona istediğini yapabileceğini söyle. Velet senin değil, seninle hiçbir ilgisi yok. Israr ederse, kan testi babanın kim olduğunu ortaya çıkarır.”

Klima kan testlerinin genellikle bir şeyi kanıtlamadığına ve böyle bir durumda kadının ithamının ağır bastığına dikkat çekti.

Gitarist, kan testine falan gerek kalmayacağını söyledi. Bu şekilde def edilen genç kadın gereksiz adımlardan kaçınmaya özen gösterecek, ithamda bulunduğu adamın hanım evladı olmadığını anlayınca da çocuktan kendi imkânlarıyla kurtulacaktı. “Yine de çocuğu doğurmak isterse, o zaman orkestradaki müzisyenler olarak hepimiz mahkemeye gidip o gece onunla yattığımızı söyleyeceğiz. Hangimizin baba olduğunu bulmaya çalışsınlar bakalım!”

Klima, “Benim için bunu yapacağınızdan şüphem yok,” dedi. “Ama o zamana dek belirsizlik ve korkudan aklımı kaçıyorum. Bu tür konularda dünyanın en korkak insanıyım ve her şeyden önce ihtiyacım olan şey kesinlik.”

Hepsi bunda hemfikirdi. Gitaristin önerisi prensipte iyi olmasına iyiydi fakat herkese uygun değildi. Özellikle de sınırları sağlam olmayan bir adam için düşünülemezdi. Kadınların son derece riskli bir teşebbüste bulunma zahmetine değdiği düşünödüğü ünlü, zengin bir adam için de uygun değildi. Bu nedenle, genç kadını sertçe def etmek yerine, kürtaja rıza göstermesi için onu ikna etmek gerektiğinde karar kıldılar. Ama hangi argümanları seçmeliydiler? Üç temel hipotez öngörülebilirdi.

İlk yöntem genç kadının merhametli yüreğine hitap ediyordu: Klima, hemşireyle çok yakın bir arkadaş gibi konuşur, ona içtenlikle güvenip sırrını açabilir, karısının ağır bir hastalık geçirdiğini ve kocasının başka bir kadından çocuğu olduğunu öğrenirse ölebileceğini söylerdi. Klima'nın ne ahlak anlayışı ne de hassas sınırları buna dayanabilirdi, hemşireden kendisini affetmesini isterdi.

Bu yöntem, prensipte bir itirazla karşı karşıya geldi. Tüm strateji, hemşirenin nezaketi kadar şüpheli ve mu-

allak bir Őeye dayandırılmazdı. Bu manevranın ters tepmemesi için gerçekten iyi ve merhametli bir yürek gerekirdi. Kadın, çocuğunun seçilmiŐ babasının baŐkasına duyduğu aŐırı saygıdan rahatsız olursa daha da saldırgan davranabilirdi.

İkinci yöntem ge kadının sağduyusuna hitap ediyordu: Klima ona, çocuğun gerçekten kendisinden olmadığını ve bundan asla emin olamayacağını açıklamaya çalıŐırdı. Hemşireyi hayatı boyunca bir kez görmüŐtü ve onun hakkında kesinlikle hiçbir Şey bilmiyordu. Başka kimlerle görüŐtüęü hakkında hiçbir fikri yoktu. Hayır, hayır, kendisini kasten yanıldığını düŐünmüyordu, ama başka hiçbir erkekle çıkmadığını da söyleyemezdi ya! Doğruyu söylediğinden Klima nasıl emin olabilirdi ki? Babasının, babalığından her zaman Őüphe edeceği bir çocuğu dünyaya getirmek mantıklı mıydı? Klima, kendisinden olup olmadığını bile bilmediği bir ocuk için karısını terk edebilir miydi? Peki Ruzena, babasını tanımasına asla izin verilmeyecek bir ocuk mu getirmek istiyordu dünyaya?

Bu yöntemin de Şüpheli olduğu ortaya ıktı: Kontrbası (grubun en yaŐlısı oydu) ge kadının merhametine gvenmektense sağduyusuna güvenmenin daha saa olduğunu belirtti. Ge kadının kalbi, sevdiği adamın ona inanmayı reddetmesiyle paramparça olurken argümanın mantığı hedefi ıskalayacaktı. Bu da onu, yaŐlı gözlerin eşlik ettiği bir inatla, iddialarını ve tasarılarını daha da sebatla savunmaya teŐvik edecekti.

Son olarak, üçüncü bir olasılık daha vardı: Klima müstakbel anneye, onu sevmiŐ olduğuna ve hâlâ sevdiğine dair yemin edecekti. Çocuğun başka birinden olma ihtimaline gelince, buna iliŐkin en ufak bir imada bulunmayacaktı. Aksine, ge kadını güven, sevgi ve Őefkat banyosuna sokacaktı. Karısından boŐanmak da dahil ol-

mak üzere her şey için söz verecekti. Ona muhteşem geleceklerinin resmini çizecekti. Ve sonra da, bu gelecek adına hamileliğini sonlandırmasını isteyecekti. Çocuk için henüz erken olduğunu ve onları aşklarının ilk ve en güzel yıllarından mahrum bırakacağını açıklayacaktı.

Bu argüman bir öncekinde bolca bulunan şeyden yoksundu: Mantık. İki aydır hemşireyle iletişim kurmaktan kaçınan Klima, ona nasıl bu kadar derinden âşık olabilirdi? Fakat kontrbasçı, âşıkların her daim mantıksız davrandığını ve genç kadına bunu bir şekilde anlatmanın kolay olduğunu iddia etti. Sonuç olarak, muhtemelen en makbul yöntemin üçüncüsü olduğu konusunda herkes fikir birliğine vardı çünkü genç kadının aşk duygusuna hitap ediyordu, mevcut koşullardaki görece tek kesinliğe.

6

Tiyatro binasından çıkıp köşeyi dönünce ayrıldılar, ama gitarist Klima'ya kapısına kadar eşik etti. Önerilen planı onaylamayan tek kişi oydu. Söz konusu plan gerçekten de saygı duyduğu şefe yakışmıyordu ona göre. "Bir kadının yanına giderken kırbağını yanına al!" dedi Nietzsche'nin tüm eserleri arasında bildiği tek cümleyi alıntıylaarak.

"Evladım," diye yakındı Klima, "kırbaç onun elinde."

Gitarist, Klima'yla arabaya atlayıp kaplıcaya gitmeyi ve genç kadını yola çekip ezmeyi teklif etti.

"Tekerleklerimin altına kendiliğinden atlamadığını kimse kanıtlayamaz."

Gitarist, grubun en genç müzisyeniydi, Klima'yı çok seviyordu. Bu sözler onu duygulandırdı. "Gerçekten çok iyisin," dedi Klima.

Gitarist planını ayrıntılı bir şekilde anlattı, bu sırada yanakları kıpkırmızı oldu.

Ünlü caz trompetçisi Klima, tek gecelik sevgilisi hemşire Ruzena, kadınların doğurganlığını artıran özel bir yöntem geliştiren jinekolog Skreta, zengin bir Amerikalı olan Bertlef, Klima'nın kıskanç ve güzel eşi Kamila, Ruzena'nın paranoyak hayranı Frantisek, eski siyasi mahkûm Jakub, babasını henüz küçük bir çocukken kaybeden Olga... Birbirinden apayrı dünyalara sahip tüm bu insanların yollarının keşiştiği ve kendilerini gitgide hızlanan bir vals ritmine kaptırdığı izole bir kaplıca kasabası...

Milan Kundera en ciddi sorunları, inanılmaz bir "hafiflik"le ortaya koyarak çağdaş dünyanın, bizi trajedimizi yaşama hakkından bile yoksun kıldığını görmemizi sağlıyor. *Ayrılık Valsi*, insan ruhunun derin gizlerinde elini kolunu sallayarak dolaşan büyük bir ustanın kaleminden çıkmış bir kara komedi.

#çekedebyatu #ilişkiler #trajedi #karamizah #varoluşkaygısı

Kapaktaki desen: Milan Kundera

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) can yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-6159-1

9 789750 761591